

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi

The Journal of Information and Documentation Studies

Sayı/Number: 8, Sayfa/Pages: 42-58, İstanbul, Kış/Winter 2017

Basılı Nüsha ISSN: 1307-6655

Elektronik Nüsha ISSN: 2148-8975

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

The Role of Libraries in the Integration of Immigrants into Society

Sinan SÜMBÜL

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
sinansumbul@gmail.com

Alındığı tarih: 10.09.2017; Kabul tarihi: 25.11.2017

Öz

Türkiye sahip olduğu jeopolitik konumundan ötürü tarih boyunca göç olaylarının yaşandığı bir ülke olmuştur. İç savaş ve siyasi istikrarsızlık gibi sebeplerle göç olayları günümüzde de devam etmektedir. Özellikle 2011 yılında Suriye’de başlayan savaş, sayıları üç milyonu bulan göçmenin Türkiye’ye gelmesine sebep olmuştur. Göçmenlerin niceliksel fazlalığı ve uzun süreli ikametleri, onların Türk toplumuna uyum sağlamasına yönelik politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu politikaların hayata geçirilmesinde kütüphanelere ve bilgi merkezlerine önemli görevler düşmektedir. Bu makalede; kütüphanelerin göçmenlerin toplumsal hayata entegrasyonunda etkin bir rol oynayacağı tezinden hareketle, Türkiye’de göçmenlere yönelik sürdürülen kütüphane hizmetleri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde bu konuda yeterli çalışma yapılmadığı görülmektedir. Göçmenlere yönelik kütüphane ve bilgi üretimi politikalarını geliştirmek ve uygulamak amacıyla Uluslararası Kütüphaneler Birliği IFLA’nın belirlediği göçmenlere

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

için kütüphane hizmetleri, Türkiye'deki mevcut uygulamalar ışığında değerlendirilmiştir. Çalışmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Belge analizi tekniği ile elde edilen veriler sentez araştırma kaynaklarıyla desteklenmiştir. Çalışma neticesinde, göçmenlerle ilgili geliştirilecek hizmet politikaları ve stratejik planlamaların arasına kütüphane ve bilgi hizmetlerinin de dâhil edilmesinin gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göç, göçmenler, kütüphaneler, bilgi politikaları.

Abstract

The Republic of Turkey has become a country where immigration events have been experienced throughout history due to its geopolitical position. Due to civil war and political instability, immigration incidents still continue today. Particularly in 2011, the number of civil wars that started in Syria caused the migration of three million migrants to Turkey. The quantitative surplus of immigrants necessitates the development of policies to ensure their compliance with the Turkish society. These politics have had a vital role in library and information centers. Library services for immigrants in Turkey have been examined in light of the thesis that libraries will play an effective role in the integration of social life in immigrants. As a result of the examination made, it seems that there is not enough work in this subject. In order to develop and implement library and information production policies for immigrants, the current situation in Turkey has been identified by the way of describing library services for immigrants determined by IFLA as international libraries in the light of current practices in Turkey. The descriptive method is used in the study. The data obtained by document analysis technique was supported by synthesis research sources. As a result of the study, it has been revealed that library and information services should be added between the service policies and strategic plans to be developed for immigrants.

Keywords: Migration, immigrants, libraries, information policies.

Giriş

Ülkemiz, jeopolitik konumu itibarıyla çok kültürlü ve çok katmanlı bir demografik yapıya sahiptir. Tarih boyunca komşu ülkelerde yaşayan çok farklı ırk ve inanca mensup topluluklar çeşitli sebeplerle ülkemize göç etmek durumunda kalmış ve Anadolu coğrafyası tarihin bütün dönemlerinde göç hareketlerine sahne olmuştur (Göç İdaresi, 2017). Son yıllarda yaşanan çeşitli siyasi olaylar sonucunda göç hareketleri yeniden ortaya çıkmıştır. Özellikle 2011 yılında başlayan Suriye'deki iç savaş büyük bir göç dalgasına sebep olmuş ve üç milyon civarında insan Türkiye'ye göç etmiştir (Unicef, 2017).¹ Bunun sonu-

¹ Suriye'de yaşanan göç dalgası tarihsel süreçte yaşanan büyük çaplı göç olaylarından süresinin kısa oluşu yönüyle farklılık göstermektedir. Osmanlı dönemin-

cunda Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırında yer alan illerde göçmenler için kamplar oluşturulmuş; ancak bu kamplar, buralarda iskân edilen insanların ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmıştır. Göç olayları hızlı geliştiği için yeterli alt yapı çalışmalarının yapılamadığı ve göç eden insanların ülkenin dört bir yanına dağıldıkları görülmektedir (Unicef, 2017). Bu göçmenlerin Türkiye'deki pek çok ilde ikamet ettikleri ve o şehirlere yerleştikleri bilinmektedir. Suriye'deki iç savaşın derin izler bıraktığı ve yaşam alanlarını yok ettiği gerçeği, aynı zamanda Türkiye'ye göç eden insanların ülkemizde uzun süreli ikametlerini de beraberinde getirmektedir.

Göçmenlerin Türkiye'de uzun yıllar ikamet etmesinin çeşitli sosyal olaylara ve kültürel çatışmalara sebep olabileceğini söylemek mümkündür. Ülkemizde göçmenlerin sosyal ve kültürel anlamda topluma uyum sağlaması konusunda ulusal göç politikamız yeni oluşmakta olduğundan, göçmenlerin Türk toplumuna entegrasyonu konusunda ne tür bir yaklaşım izleneceği sağlıklı bir şekilde ortaya konulamamış ve bu yönde sosyal politikalar henüz geliştirilememiştir (Özservet, 2015, s. 93).

Göçmenlerin Türk toplumuna uyum sağlamaları konusunda yaklaşımların ortaya konulması ve sosyal politikalar geliştirilmesi, psikoloji, sosyoloji, eğitim gibi çeşitli alanlarda yapılacak çalışmalarla mümkün olmaktadır. Eğitime ve kültürel gelişmeye yaptığı katkıyla kütüphanelerin göçmenlerin topluma entegrasyonunda önemli kurumlardan biri olduğu söylenebilir (Varheim, 2014, s. 62). Mevcut kütüphanelerin işleyişine bakıldığında bugüne kadar yetkili birimler tarafından göçmenlere yönelik kütüphane hizmetleri konusunda yeterli çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu duruma hızlı gelişen göç hareketlerinin yol açtığı düşünülebilir; ancak zaman kaybetmeksizin göçmenlere yönelik bilgi temelli yaklaşımların ve bilgi politikalarının oluşturulması ve uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Kütüphaneler yardımıyla göçmenlerin maruz kaldığı dezavantajları aşarak kalifiye bireyler olmalarına yardımcı olunacağını söylemek mümkündür. Göçmenlere yönelik kütüphane hizmetleri, onları yaşadıkları topluma entegre olan ve o topluma değer katan bireyler haline getirecektir.

Bu makalede, bugüne kadar üzerinde durulmamış olan göçmenlere yönelik kütüphane hizmetlerinin neler olması gerektiği ele alınmış, göçmenler için kurulması gereken kütüphanelerde hangi konulara dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Ayrıca mevcut kütüphanelerde göçmenleri de kapsayacak şekilde koleksiyon geliştirme ve hizmet sunma yönünde yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur. Kütüphanelerin bilgi merkezi olmanın ötesine geçerek sosyal yaşam alanı haline getirilmesiyle çok kültürlülüğü ve sosyal kaynaşma-

---

de de sayıları milyonları aşan göç olayları gerçekleşmiştir. Özellikle Kırım ve Kafkasya'daki siyasi gelişmeler, yaklaşık iki buçuk milyon Müslümanı Osmanlı topraklarına göçe zorlamış (Karpas, 2010, s. 15); ancak bu göç hareketleri on yıllar boyunca sürmüştür. Günümüzde yaşanan bu göç olayında ise birkaç yıl içinde üç milyon civarında insan Türkiye'ye gelmiştir.

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

yı sağlamada önemli bir işlevi yerine getireceği belirtilerek, kütüphaneler aracılığıyla göçmenlerin Türk toplumuna entegrasyonunun mümkün olacağı ifade edilmiştir. Uluslararası Kütüphaneler Birliği IFLA'nın belirlediği göçmenlere yönelik kütüphane hizmetleri, betimleme yöntemi kullanılarak, Türkiye'deki mevcut uygulamalar ile karşılaştırılmıştır. Bu konuda uluslararası çalışmalar da incelenerek diğer ülkelerde göçmenler konusunda geliştirilen kütüphane hizmetlerinin belge analizi tekniğiyle elde edilen veriler sonucunda Türkiye'de uygulanabilirliği değerlendirilmiştir.

1. Göç Kelimesinin Tanımı ve Tarihi Kökeni

Sözlük anlamı “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi,” (TDK Sözlük, 2017) şeklinde tanımlanan ve taşınma, hicret, muhaceret şeklinde de ifade edilen göç kavramı, insanların dünya üzerinde var oldukları ilk andan itibaren ortaya çıkan bir olguyu ifade etmektedir. Doğal afetler, savaşlar, ekonomik gibi farklı sebeplerle ortaya çıkan göç hareketlerinin tarih boyunca devam ettiği ve çok büyük toplumsal sonuçlar doğurduğu bilinmektedir.

Göç hareketinin inanç dünyamızda da önemli bir yeri vardır. İlk Müslümanların inançlarını yaşamaları konusunda gördükleri olumsuz muameleler karşısında komşu ülkelere gittikleri bilinmektedir. Örneğin; Hz. Muhammed'in inançlarını yaşama hakkı tanınmayan Müslümanların Habeşistan gibi başka coğrafyalara gitmelerine izin vermesi, hatta “hicret” hadisesi olarak bilinen ve Hz. Muhammed'in bizzat kendisinin Mekke'den Medine şehrine göç etmesi, İslam tarihinde göç hadiselerinin ilklerini oluşturur (Önkal, 1998, s. 458).

Tarihi olaylar incelendiğinde Türklerin yer değiştiren bir kavim olarak tarih sahnesinde yer aldığı ve Orta Asya steplerinden yola çıkan Türk boylarının bugün dünyanın farklı coğrafyalarında yaşadıkları görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin farklı ırklara ve inançlara mensup insanları kendi yönetimi altında toplayarak oluşturduğu homojen yapısı ve çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmesi gibi sebepler Türk tarihini, çok kültürlü ve çok inançlı devingen bir yapının katmanları arasında okumayı gerektirir. Osmanlı döneminde meydana gelen başlıca göç hareketleri şunlardır: 1492 yılında gördükleri zulüm karşısında İspanyolların elinden kaçan Yahudilerin Osmanlı Devleti'ne kabul edilmesi, 1672 yılında vuku bulan Thököly Ayaklanması'ndan sonra aralarında İbrahim Müteferrika ve Kont Ödön Seçenyi (Seçenyi Paşa) gibi tarihimiz için önemli isimlerin yanı sıra Macar Kralı Thököly Imre ve eşinin Osmanlıya sığınmaları, 1709 yılında İsveç Kralı Şarl ve beraberindeki iki bin kişinin, 1718'de Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc'in, 1841'de Leh Prensi Adam Czartorski'nin, 1849 yılında Macar Prensi Lajos Kossuth ve beraberindeki üç bin kişinin, 1856-1864 yılları arasında Kafkasya bölgesinde Rus ordusundan kaçan yaklaşık 1.500.000 kişinin ve 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik İhtilali'nden sonra 135 bin kişilik nüfusun Osmanlı'dan sığınma ve koruma talep etmesi

İmparatorluk tarihinin önemli göç hareketlerinin başında gelmektedir (Göç İdaresi, 2017). Ayrıca Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet alanında özel bir yere sahip olan Balkanlardaki uzun süreli siyasî hareketler, bir milyonu aşkın Müslümanın Türkiye'ye göç etmesine sebep olmuştur (Yıldırım, 2012, s. 84).

Balkan, Kırım ve Kafkasya topraklarında meydana gelen olaylar sonrasında gerçekleşen göçler Osmanlı topraklarında yaşanan göç hareketlerinin belli başlıları olmuş; ancak bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla nihayet bulmamış ve yakın coğrafyamızda yaşanan toplumsal olayların yoğunluğuna bağlı olarak günümüze kadar süregelmiştir. Özellikle 1923-1990 yılları arasında, Yunanistan'dan beş yüz bini geçkin göçmen, Bulgaristan'dan yedi yüz bini aşkın göçmen, Yugoslavya'dan beş yüz bin civarında göçmen ve 1923-1960 yılları arasında Romanya'dan yüz binden fazla göçmen Türkiye'ye gelmiştir. Bunun yanı sıra 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan, 1999 yılında Kosova'dan, 2001 yılında Makedonya'dan gelen Balkan göçmenleri (Sarıay, 2011 s. 356-361) ile 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan, 1988 yılında Irak'tan, I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan sığınmacılarla Türkiye iki buçuk milyon civarında göçmene ev sahipliği yapmıştır (Göç İdaresi, 2017).

2. Güncel Göç Sorunları

Günümüz dünyasında yaşanan ekonomik ve siyasî gelişmeler, ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeylerinin farklılığı, gelir dağılımındaki eşitsizlik farklı coğrafyalarda istikrarsızlık alanlarının oluşmasına sebep olmakta ve bu durum yeni göç olaylarının yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle günümüz dünyasında devam eden göç hareketleri Körfez Savaşı şeklinde isimlendirilen ve Amerika'nın Irak'ı işgali ile neticelenen savaş sonrası süreç ile hız kazanmaya başlamıştır. Son yıllarda Afrika'da yaşanan olumsuz iklim şartları ve siyasî istikrarsızlıklar ve özellikle Arap Baharı denen siyasî hareketler zincirinin etkisiyle göç hareketleri farklı bir ivme kazanmış ve uluslararası bir sorun haline gelerek insan-medeniyet algısının ve kültürlerarası etkileşimin sorgulandığı yeni bir karaktere bürünmüştür. İç savaş ve çatışma yaşanan ülkelere kaçıp Avrupa ülkelerine iltica etmek isteyen binlerce insanın yasadışı yollarla seyahat etmekte olduğu ve özellikle Akdeniz'de insani şartlardan oldukça uzak gemi yolculuklarının binlerce insanın boğulmasıyla neticelendiği ve bu göç hareketlerinin Avrupa birliğine üye ülkeler arasında görüş ayrılıklarına yol açarak birliğin geleceğini tehlikeye soktuğu medyadaki haberlerden öğrenilmektedir. Özellikle Türkiye'nin uzun bir sınır hattına sahip olduğu ve toplumlar arasında akrabalık bağlarının bulunduğu Suriye'de yedi yıla yakın süredir devam eden ve yakın zamanda sona ereceği düşünülmeyen iç savaş, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada yaşanan en ağır insani kriz olarak öne çıkmaktadır (Unicef, 2017).

Yarisına yakını çocuk olmak üzere üç milyon civarında Suriyelinin geçici koruma altında olduğu Türkiye, dünyada en fazla sayıda Suriyeli göçmen barındıran ülke konumundadır (AFAD, 2017). Suriyeli göçmenlerin %10'dan da-

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

ha az bir kısmı sınır hattında bulunan 23 resmî kampta ikamet etmekte geri kalan %90'lık kısım ise kamp dışında kalarak ülkemizin muhtelif şehirlerinde ikamet etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının verilerine göre 500 bin civarında Suriyeli çocuğun ülkenin çeşitli yerlerinde okullara kayıtlı olmasına rağmen 400 bin civarında çocuğun okula gidemediği tahmin edilmektedir (Unicef, 2017).

Ülkemiz sınırları çevresinde cereyan etmekte olan bütün bu göç hareketlerinin ve siyasî gelişmelerin yakın zamanda sona ermeyeceğini ve Türkiye'yi etkilemeye devam edeceğini söylemek ve özellikle Suriyeli göçmenlerin Türkiye topraklarında uzun süreli ve kalıcı ikametlerinin öngörülmesi mümkündür. Bunun yanı sıra Avrupa birliğiyle yapılan anlaşmalar çerçevesinde Türkiye üzerinden izinsiz olarak Avrupa'ya gittiği tespit edilen mültecilerin Türkiye'ye gönderilmesi (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2017) ülkemizi göç ve göçmenler konusunda yeni yaklaşımlar geliştirmeye ve yeni politikalar üretmeye itmektedir.

3. Türkiye'de Göçmenlere Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin ve Bilgi Politikalarının Oluşturulması

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (KYGM) ülkemizde halk kütüphanelerinin tesis edilmesinden ve hizmetlerinden sorumlu en üst kurumdur. Bu kurum misyonunu şu şekilde tanımlamaktadır:

Kültür mirasımızın gelecek nesillere aktarılması, benimsetilmesi ve bilgiye ulaşımın yaygınlaştırılması doğrultusunda kültür ve fikir ürünlerini derlemek, koruma altına almak ve toplumun hizmetine sunmak; milli kültürümüzün gelişmesi ve uluslararası alanda tanınmasını sağlamak amacıyla edebiyat, fikir ve sanat eserlerini kamu yararı gözeterek yayımlamak ve yayımlatmaktır (KYGM, 2017).

Buna paralel bir vizyon anlayışı geliştiren kurum "Kütüphaneler aracılığıyla bilgiyi, kültürü ve sanatı hayatın merkezine taşıyarak bilgi toplumuna ulaşmayı ve çağdaş yayıncılık ilkeleri doğrultusunda üretilen fikir ve sanat eserleri ile ulusal ve evrensel kültüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir (KYGM, 2017). KYGM'nin faaliyetlerini incelemek ülkemizde göçmenlere yönelik kütüphane hizmetleri hakkında fikir verebilir. Kurumun web sayfasında yer alan "İstatistikler" linkinde "2016 Yılı İstatistik Bilgileri Tablosu, Genel Müdürlük Merkez Teşkilat İstatistikleri, Halk Kütüphaneleri Genel İstatistikleri, Halk Kütüphaneleri İstatistiklerine Ait Meta Veriler, Kültür ve Turizm Verileri" başlıkları altında istatistiki veriler yer almaktadır. Bu başlıkların içeriğinde göçmenlere yönelik herhangi bir istatistiki veri yer almamaktadır. Ayrıca kurumun web sayfasında yer alan "genel müdürlüğümüz, faaliyetlerimiz, duyurular" başlıklarının hiçbirinde göçmenlere yönelik bir oluşum, faaliyet ya da duyuru hakkında bilgi de yer almamaktadır. Dolayısıyla KYGM'nin göçmenlere yönelik kütüphane hizmetlerini sağlıklı bir şekilde değerlendirmek pek mümkün görünmemektedir. Mevcut uygulamalara bakılarak göçmenlere yönelik derme geliştirme ya da kütüphanelerden yararlandırma politikalarının geliştiri-

SİNAN SÜMBÜL

rildiğini gösteren bir bulgu yoktur. Bu durum KYGM'nin göçmenlere yönelik kütüphane hizmetlerini yeterli derecede hayata geçiremediğini göstermektedir. Vizyonunu kütüphaneler aracılığıyla bilgiyi, kültürü ve sanatı hayatın merkezine taşıyarak bilgi toplumuna ulaşmak olarak belirleyen bir kurumun, toplumsal hayatımızın önemli bir parçası haline gelen ve istismara açık olan göçmenlerin -özellikle de genç göçmenlerin- bilgi ihtiyacını idrak ederek bu ihtiyacı karşılamaya yönelik adımlar atması beklenmektedir. Ancak bilgi ihtiyacını gıda ihtiyacından önde tutan bir politika göçmenlere yönelik bilgi hizmetlerini hayata geçirerek toplumsal refahın ve bilgi toplumuna dönüşmenin yolunu açabilir.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile bunların hızla artan kullanımı, kişisel ilişkilerden devlet mekanizmasının işleyişine kadar birçok alanı etkileyerek yeniden şekillendirmektedir. Bu etkileşim bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde bilginin üretiminden yönetimine kadar pek çok alanda yeni yaklaşımlar geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk devletleri, bilgi politikaları olarak adlandırılan, bilgi üretimi ve yönetimi süreçlerini kapsayan yeni politikalar geliştirmeye itmektir. Bu süreçte her ülke kendi ihtiyaçları doğrultusunda kendi ulusal politikalarını üretmekte ve hayata geçirmektedir. Günümüz dünyasında ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, bilgi üretim ve kullanım miktarıyla ölçülmekte ve ideal halk tipini tanımlamak için "bilgi toplumu" kavramı öne çıkarılmaktadır. Ekonomik yapılarını bilgi üretimi üzerine inşa eden gelişmiş ülkelerin, bilgiyi ticari bir meta haline getirerek ciddi bir ekonomik gelir elde etmeye başlamasıyla birlikte 'bilgi ekonomisi' kavramı literatüre girmiş ve bu gelişmeler ülkeleri vatandaşlarını bilgiyi etkin kullanabilen bireyler haline getirmek için yeni stratejiler ve yaklaşımlar geliştirmeye itmiştir.

Milli bilgi politikalarının oluşturulmasında yetkilendirilen kurumlar ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Ülkemizde milli bilgi politikası oluşturulmasına katkıda bulunan kurumlar olarak Kalkınma Bakanlığı (Onuncu Kalkınma Planı, 2017) ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren TÜBİTAK (TÜBİTAK, 2017) ve TÜBA (TÜBA, 2017) öne çıkmaktadır. Ülkemizde bilgi politikaları oluşturulurken göçmen sorununu göz önüne alarak yapılan düzenlemeler henüz yeterli düzeye ulaşabilmiş değildir. Göç sorunu son dönemde çok büyük oranda artış gösterdiği için bu sorunun çözümüne yönelik İçişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Göç İdaresi Genel Müdürlüğü gibi hızlı karar alıcı kurumlar hayata geçirilerek uygulama alanında yeni düzenlemelere gidilmiştir (Göç İdaresi, 2017). Göçmen çocukların yarısına yakınının okula gitme imkânından yoksun olması Milli Eğitim Bakanlığını bu konuda yeni düzenlemeler yapmaya itmektir. Bütün bu çalışmalar ülkemizdeki göçmenlerin nitelikli hale getirilmesine, toplumsal hayata uyum sağlayarak ülkemizde bilgi üretimine katkıda bulunmalarına yönelik politikalar üretilmesiyle yakından ilgilidir. Yetkili mercilerin ülkemizin bir parçası haline gelen üç milyon civarındaki göçmeni, nitelikli hale getirmeye ve bilgi üretimine dâhil etmeye yönelik kanuni düzenlemeler yapmaları gerekmektedir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çeşitli düzenleme-

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

ler göçmen çocukların eğitim almalarını kolaylaştırarak bilgi ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmaktadır. Bakanlığın 2015-2019 stratejik planında göçmenlere yönelik: “Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatsız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır” (Stratejik Plan, 2015) ifadesi yer almaktadır. Benzer yaklaşım Yüksek Öğretim Kurumu tarafından da sergilenmekte ve göçmen gençlerin üniversite eğitimlerine devam edebilmeleri için çeşitli kolaylıklar gösterilmektedir (YÖK, 2017); ancak göçmenlerin bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik gerek okul kütüphaneleri gerek üniversite kütüphaneleri nezdinde yapılması gereken pek çok düzenlemeye ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu düzenlemelerin başında kütüphane koleksiyonlarına göçmen öğrencilerin derslerine ve Türkçe öğrenmelerine yardımcı olacak kitaplar ile bu öğrencilerin kendi dillerinde okuyabilecekleri kitaplar eklenmesi ve kütüphane kataloglarını rahatlıkla kullanabilecekleri düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Göçmenlere yönelik politikalar oluşturulurken bu kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra sosyoloji, psikoloji, hukuk, sağlık, eğitim gibi pek çok alanda ihtiyaçlar belirlenerek göçmenlerin ülkemize uyum sağlamasını kolaylaştırmak gerektiği anlaşılmaktadır. Sebepleri farklı olsa da göç olayının insanlar açısından benzer sorunlar ihtiva ettiği görülmektedir. Burada göçmenlerin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmasının ötesinde topluma uyum sürecinin sağlıklı işlemesi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca göçmenlerin nitelikli hale getirilerek bilgi toplumu olma iddiasında olan ülkemizdeki bilgi üretimine dâhil edilmesine yönelik yapılması gerekenler ve bunun sağlanması için ne tür politikalar üretilmesi gerektiği ele alınmaktadır.

4. Kütüphane Hizmetlerinin Toplumsal Entegrasyona Katkıları

Kütüphanelerin insanların bilgi ihtiyacını gidermede öncü kurumlar olduğu ve bu misyonlarını yüz yıllardır devam ettirdikleri bilinmektedir. Kütüphaneler her türden düşünce, sanat ve bilgi ürünü materyalleri insanların hizmetine sunarak onların bilgi ve kültür düzeylerini yükseltmekte ve toplumsal gelişmeye katkı sağlamaktadır. Bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesi insanlar arası ilişkilere olumlu yansımalar sağlayarak sağlıklı toplumsal ilişkilerin tesis edilmesine yardımcı olur. Bilgili ve kültürlü bireylerin birbirlerini anlamada, hoşgörülü olmada ve yardımlaşmada daha istekli olacakları bilindiğinden kütüphanelerin sağlıklı bir toplumsal yapının oluşmasına katkı sağladıkları yadsınmaz. Ayrıca kütüphaneler, eğitimde ve hayatta başarılı olmanın anahtarı olarak görülmektedir (Webb, 2010). Kütüphaneler hizmet verdikleri gruplara göre farklılık göstermekte ve çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Bu makalede konu edilen kütüphane türü hiç şüphesiz halk kütüphaneleridir. Bu kütüphane türü din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin her yaş ve meslekten okura ücretsiz hizmet vererek onların kültürel ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür (Baysal, 1987, s. 12).

SİNAN SÜMBÜL

Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak çalışan KYGM halk kütüphanelerinin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumludur. Bu kurumun hazırladığı Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne göre halk kütüphaneleri aşağıda belirtilen işlevleri yerine getirir:

- “Halkın bilgi edinme ihtiyacını karşılamak,
- Kişisel gelişim ve yaşam boyu öğrenme çalışmalarına destek olmak,
- Çocuklarda ve bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı oluşturmak,
- Bireylerin bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmasını ve bu beceriyi geliştirmesini sağlamak,
- Her türlü eğitim faaliyetlerini desteklemek,
- Gençlerin ve çocukların zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini desteklemek,
- Toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasını desteklemek,
- Toplumda bilime sanata ve kültürel mirasa karşı duyarlılık oluşturmak,
- Sözlü yerel kültür mirasının korunmasını, toplanmasını, düzenlenmesini desteklemek,
- Kültürler arası diyalogun geliştirilmesine katkı sağlamak” (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2017).

Yukarıda verilen bilgidan anlaşılacağı üzere kütüphaneler, halkın bilgi ihtiyacını gidermenin yanında kültürler arası diyalogun geliştirilmesine katkı sağlamakla da yükümlüdür. Özellikle gençlerin ve çocukların zihinsel gelişimlerine yardımcı olmak ve onlara okuma kültürü kazandırmak yönündeki görevleri sağlıklı bir toplum yapısının inşa edilmesi için çok önemlidir. Kütüphaneler belirtilen görevlerini eksiksiz bir şekilde yerine getirebilirse sağlıklı bir toplum yapısının ortaya çıkacağını söylemek mümkün olabilir. Buna bağlı olarak kütüphanelerin, göçmenlerin topluma entegrasyonuna katkı sağlayacak kurumların başında geldiğini söylemek de mümkündür. Halk kütüphanelerinin okuyucu hizmetlerini göçmenleri kapsayacak şekilde geliştirmesi ve bu yönde politikalar üretmesi, Türk toplumundaki göçmen algısını değiştirerek daha iyi sosyal ilişkiler kurulmasına zemin hazırlayabilir. Halk kütüphanelerinin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin de bilgi hizmetlerine öncelik vermeleri ve etkinliklerde bulunmaları gerekmektedir.

Bilindiği gibi belediyeler, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çerçevesinde başta yaşlılar, kadın ve çocuklar, engelliler, yoksul ve düşkünler olmak üzere halkın geneline yönelik sosyal donatılar yapmaktadırlar. Şehrin bütünlüğüne hizmet eden, şehirde dayanışma ve katılımı sağlamaya, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmaya yönelik bu faaliyetler arasında kütüphane hizmetleri de yer almaktadır (Belediye Kanunu, 2017). Yerel yönetimlerin okuma, araştırma ve etüt hizmetlerine katkı sağlamak amacıyla kütüphane, bilgi evi, kitap kafe, okuma salonu, akademi gibi farklı isimlerle bilgi faaliyetlerine destek oldukları görülmektedir (Sümbül ve Aydın, 2017, s. 40-66). Özellikle göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

ğı bölgelerdeki belediyelerin göçmenlere yönelik bilgi hizmetlerini hızlı bir şekilde organize etmeleri mümkün olabilir. Bu bakımdan göçmenler için kurulacak kütüphaneler konusunda göçmen nüfusun çok olduğu belediyelere önemli görevler düşmektedir. Bu belediyeler göçmenlerin bilgi ihtiyacını karşılayacak materyalleri temin ederek ve gerekli düzenlemeleri yaparak kısa sürede faaliyete sokacakları kütüphaneler aracılığıyla göçmenlerin topluma entegrasyonuna katkı sağlayabilir.

Göçmenlerin içine dâhil oldukları topluma entegrasyonunda okul kitaplıkları da önemli bir işleve sahiptir. Eğitimlerine devam eden göçmen çocuklarının gittikleri okulların kütüphanelerini kullanmalarını sağlamak Milli Eğitim Bakanlığının deruhte etmesi gereken öncelikli konuların başında gelmektedir. İlgili yönetmeliğine göre Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli; hak, görev ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak için okul kütüphaneleri kurulmaktadır (Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2017). Bu bakımdan okul kitaplıklarının koleksiyonlarının, göçmen çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde geliştirmesi, onların yukarıda belirtilen özelliklere sahip olarak yaşadığı topluma değer katan bireyler haline gelmesine yardımcı olacaktır. Bu çocukların kendi dillerinde yazılmış ve derslerine yardımcı olacak kitapların yanı sıra göçmenlerin ana dilleri ile Türkçe karşılaştırmalı kitapların ve onlara okuma alışkanlığı kazandıracak hikâye, şiir, roman gibi edebi türde kitapların da kütüphane dermesinde bulunması gerekmektedir. Bu kitaplar yardımıyla göçmen çocukların dil ve iletişim sorununu aşarak çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmaları sağlanabilir ve eğitimlerinde başarılı olarak topluma faydalı bireyler olmalarının yolu açılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemize göç eden insanların geldikleri ülkelerdeki durum göz önüne alındığında özellikle Suriyeli göçmenlerin kendi ülkelerine dönmelerinin uzun yıllar alacağı öngörülmektedir. Bu uzun süreli birliktelik ve göçe bağlı olarak değişen hayat şartları, göçmenler ile göç alan ülkelerin halkları arasında başta kültür olmak üzere çeşitli alanlarda sorunlara yol açmaktadır.

Sebepleri farklı olsa da, göç olayı farklı kültürlerin karşılaşmasına neden olmakta ve farklı kültürlere sahip insanların bir arada yaşama zorunluluğu, uyum sağlama süreciyle birlikte uyumsuzluk ve çatışma boyutuna varan önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar kültürlerarası iletişimin önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunları, iletişim engelleri ve bu engelleri ortadan kaldırma çabaları günümüzde göç alan pek çok ülkenin öncelikli konularının başında gelmektedir (Tunç, 2015, s. 35). Kültür farklılığı temelinde baş gösteren bu sorunları çözmek için geliştirilen sosyal politikalara ek olarak kültürel anlam-

SİNAN SÜMBÜL

da da bazı önlemler almak gerekmektedir. Bu önlemlerden biri de kütüphaneler kanalıyla sunulacak hizmetlerle göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, onları beraber yaşayacakları topluma hazırlamaktır. Bu anlamda, aralarından özellikle çocuk ve gençlerin hayli fazla olduğu bu insanların hayatlarını kolaylaştırmak ve uyum süreçleri için kültürel bir katkı sunmak kütüphanelere düşen önemli bir görevdir.

Tüm dünyadan kütüphanecilerin meslek kuruluşu olan Uluslararası Kütüphaneler Birliği (International Federation of Library Associations, IFLA) bütün kültürlerden insanlara kendi dillerinde ve özel ihtiyaçları için her yerde bilgilenme ihtiyacının (need to know) karşılanması görüşünü benimsemiş ve 2009'da UNESCO tarafından da kabul edilen, Çok kültürlü Kütüphane Bildirisi'ni yayımlamıştır. Bu bildiriye göre; küreselleşen dünyada her birey kütüphane ve bilgi hizmetlerinden tam ve eksiksiz olarak yararlanma hakkına sahiptir. Kültür ve dil geçmişine bakılmaksızın toplumun tüm bireylerine eşit hizmet verilmelidir. Kütüphanelerde tüm toplulukların gereksinimini ve beklentilerini karşılayacak şekilde dil ve bilgi kaynağı çeşitliliği olmalıdır. Çok kültürlü topluluklara hizmet vermek üzere yetiştirilmiş ve toplumdaki kültürel çeşitliliği yansıtacak kütüphaneciler istihdam edilmelidir. Çok kültürlü toplumlarda kütüphane ve bilgi hizmetleri tüm kütüphane kullanıcılarının yanı sıra kültür ve dil farklılığı nedeniyle bilgi hizmetlerinden daha az yararlanabilen gurupları da kapsamalıdır. Bu dezavantajlı guruplar, ülkedeki azınlıklar, göçmenler, sığınmacılar, kısa ya da uzun süreli oturma iznine sahip yabancılar ve yerliler olarak adlandırılan topluluklardır (IFLA, 2017).

Batılı ülkelerde örnekleri olan ve genellikle yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının öncülük ettiği çalışmalar ile yürütülen destekleyici kültürel hizmetlerin başında göçmenler için kütüphane hizmetleri de yer almaktadır. Avrupa ülkelerinde “Şehrimize Hoş Geldiniz” “Yabancılığı Aşmak”, “Açık Kollarla” gibi başlıklı özel hizmetlerle ülkelere gelen göçmenlere yönelik bilgi hizmeti sunan kütüphane ve bilgi merkezlerinin sayısı giderek artmaktadır. Kütüphaneler oluşan bu yeni duruma karşı geliştirdikleri hizmet çeşitliliği ile mültecilerin kütüphanelerde diğer insanlarla iletişim kurmalarına, yeni ortamlarını tanımalarına ve uyum süreçlerine olumlu katkıda bulunmaktadır (Detlefs, 2015).

Ülkemizde henüz yeni yeni fark edilen bu ihtiyacın çözümüne yönelik kapsamlı çalışmalar bulunmamaktadır. Türkiye’de bulunan ve sayıları üç milyon civarında olan göçmenlerin büyük bir kısmının kamp dışında ve özellikle büyük şehirlerde yaşadığı gerçeği göz önüne alındığında, göçmenlerle ilgili geliştirilecek hizmet politikaları ve stratejik planlamaların arasına kütüphane ve bilgi hizmetlerinin de dâhil edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda yapılacak öncelikli işlerden biri, mevcut kütüphanelerin mekân ve personel uygunluğuna göre kendi bünyeleri içinde göçmenlere yönelik koleksiyon ve hizmet birimi oluşturması ya da göçmen nüfusun ağırlıklı olarak yaşadığı bölgelerde çocuk ve gençlere yönelik şube kütüphaneleri açmak olmalıdır.

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Mevcut binalarda gerekli donanımın hazırlanması, kültürel farkındalık konusunda duyarlı, iletişimi güçlü, göçmenlerin dillerini bilen, nitelikli personelin görevlendirilmesi sunulacak hizmetlerin kaliteli ve başarılı olmasını sağlayacaktır. Bu hizmetler ile hem çocuk ve gençler başta olmak üzere göçmenlerin eğitim, öğretim, okuma ve kültürel faaliyetlerine destek verilmiş olacak hem de kütüphanelerde düzenlenecek etkinliklerle, mültecilere beceri ve motivasyon kazandırılacaktır. Kurulacak ya da koleksiyonları zenginleştirilerek oluşturulacak çok kültürlü kütüphaneler, göçmenler ile yerli halk arasında tanışma, kaynaşma ve kültürel bir etkileşim platformu olma işlevi görecektir. Bu çalışmalar, göçmenlerin bilgiye sahip olması, bilgiyi kullanıp yeni bilgi üretmesine olduğu kadar yerel kültüre de büyük katkı sağlayacaktır.

Kurulacak ya da zenginleştirilecek kütüphaneler için yapılması gerekli öncelikli işlerden biri stratejik bir plan hazırlamak ve bir hizmet politikası oluşturmaktır. Bu aşamada kullanıcı profiline uygun ve kültürel çeşitliliğe yönelik olarak geliştirilecek hizmetler, amaçlar, hedefler tanımlanmalıdır. Bu çalışmalar kapsamlı bir saha araştırması ile desteklenmelidir. Ülkemizde halk kütüphaneleri, KYGM'ye bağlı olarak hizmet vermektedir. KYGM göçmenlere yönelik kütüphaneler kurma ve bilgi hizmeti verme işini öncelikli hizmetleri kapsamında değerlendirmelidir. Bunun yanı sıra yerel yönetimlerin son yıllarda kütüphane hizmetleri ile ön plana çıktığı bilinmektedir. Yerel yönetimlerin ve belediyelerin özellikle göçmen yerleşimcilerin yoğun olduğu yerlerde kütüphane kurmalarına gerekli desteğin verilmesi ve bu uygulamaların ulusal ve uluslararası düzeyde ilgili kurumlar ve hedef kitle ile işbirlikleri yapılarak teşvik edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda göçmenler için yapılacak eğitim faaliyetleri ve onların bilgiye erişim sorunlarının çözümüne yönelik atılması gereken adımların öncelikli olanları ile klasik anlamda halk kütüphanelerinde verilen hizmetler ölçeğinde, göçmenlere yönelik kütüphane hizmetlerinin neler olması gerektiği irdelenerek aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

- Ülkemizdeki göçmenlerin sayısal miktarı ile yaş, cinsiyet, eğitim, meslek vb. bilgilerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilerek kayıt altına alınması gerekmektedir.
- İlgili resmi kurumların özellikle barınma imkânından yoksun ve eğitime devam edemeyen çocuklar için eğitim ve bilgi merkezlerine erişim imkânı sağlamaları ve il yönetimleri nezdinde okul çağındaki çocukların barınma ve okula devam durumlarını takip eden birimler oluşturmaları gerekmektedir.
- Göçmenlere yönelik psikolojik destek, rehberlik ve danışma hizmeti verecek birimlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle ebeveynlik programı ile ailelere, çocuklarının duygusal ve davranışsal sıkıntılarını yönetebilmek ve daha destekleyici davranabilmek üzere gereken beceriler kazandırılmalıdır.

SİNAN SÜMBÜL

- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünün başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer resmi kurumlar ile işbirliği yapması ve göçmen çocukların bilgiye erişimi konusunda önlemler alması gerekmektedir.
- Göçmenlerin eğitim gördüğü başta geçici eğitim merkezleri olmak üzere diğer kurumların her türlü altyapı ve mevcut fiziki durumları iyileştirilmeli ve bu eğitim merkezlerinde kütüphaneler kurulmalıdır. Kurulacak kütüphaneler, bilgi ve kaynak arama gibi temel kütüphane işlevlerinin yanı sıra gündelik yaşamla ilgili konularda hizmet verebilmelidir.
- Halk, çocuk ve okul kütüphanelerinin derme geliştirme ve hizmet politikalarının ülkedeki göçmenlere hizmet verebilecek şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir. Ayrıca göçmenlere yönelik kütüphaneler ve bilgi merkezleri kurularak göçmenlerin buralara gitmesini teşvik edecek hizmet anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir. Göçmenler için kurulacak kütüphanelerin göçmen nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yer almasına özen gösterilmelidir.
- Ülkemizdeki göçmenler, genellikle Arap ülkelerinden gelmektedir. Bu nedenle kurulacak kütüphanelerin koleksiyonlarında ağırlıklı olarak Arapça ve Türkçe yayınlara yer verilmeli, ihtiyaca ve kullanıcı profiline uygun olarak diğer dillerde yayınlarla da desteklenmelidir.
- Göçmenlere kütüphane kullanımı ve bilgi okuryazarlığı gibi eğitimler verilmelidir.
- Kütüphanede şehrin ve ülke kültürünün tanıtılması için rehberlik hizmetleri sunulmalı, yapılacak kültürel gezilerle bu tanıtımlar pekiştirilmelidir.
- Kütüphanede mültecilere yönelik seminerler, sergiler, şiir geceleri gibi kültürel ortamlar hazırlanarak mülteci çocuk ve gençlerine destek verilmelidir.
- 12-18 yaş arası çocuk ve gençlere yönelik başka kültürden akranları ile tanışma ve sosyalleşme programları düzenlenmelidir.
- Göçmenlere yönelik programlarda onların kültürel zenginliğini yaşatacak ve bu zenginlikten yararlanmayı sağlayacak anlayışın geliştirilmesi gerekir. Buna bağlı olarak yapılacak etkinliklerde mültecilere yaşadıklarını anlatma ve ülkelerini tanıtmaya fırsatı sunulmalı, bu anlatı faaliyetleri ile savaş, göç ve şiddetin travmatik etkileri yok edilmeye çalışılmalıdır.
- Göçmenlere yönelik yerel tarih çalışmaları desteklenmeli ve göçmenlerin hatıraları yerel tarih projeleriyle kayıt altına alınarak kitap haline getirilmelidir. Bu eserler kütüphanelerde Türkçe yerel tarih kitapları ile birlikte sunulurken bireyler ve toplumlar arasında empati kurulmasına yardımcı olunabilir. Göç hadiselerini içeren Türkçe yerel tarih kaynakları göçmenleriyle benzerlik göstereceğinden toplumların kaynaşmasına yardımcı olarak göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaş-

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

tırılabilir. Bu bakımdan yerel tarih çalışmaları projeleri teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

- Türkçe öğrenmek isteyen çocuk ve gençler, kütüphane koleksiyonundaki dil kitaplarından ve kütüphanenin imkânlarına göre online olarak dil öğrenme hizmetlerinden yararlanmalıdır. Göçmenlerin Türkçe öğrenmelerinin sağlanması için Milli Eğitim Bakanlığının bu konuda müfredat geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca göçmenler hakkında yapılacak çalışmalar teşvik edilmeli ve Türkçe yayın yapacak göçmen araştırmacıların desteklenmesine yönelik adımlar atılmalıdır.
- Okuyucu yaş guruplarına uygun etkinlikler düzenlenmesi (çocuk ve gençler için oyun, kitap okuma, resim yapma ve müzik aktiviteleri, kadınlar için el becerileri kursları vb.) gerekmektedir.
- Akademik geçmişe sahip göçmenlerin özel üniversite kütüphaneleri de dâhil olmak üzere akademik bilgi merkezlerini kullanmalarına yönelik düzenlemelerin hayata geçirilmesine ve bu göçmenlerin akademik eğitimlerindeki kalitenin arttırılmasına yönelik düzenlemeler yapılması gerekir. Ayrıca akademik geçmişe sahip olan göçmenlerin üniversitelerde istihdamını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- Göçmenler içinde eğitim düzeyi yüksek olanlar ile nitelikli meslek guruplarına mensup olanlar ve akademisyenler tespit edilerek bu kişilerin uzmanlık alanlarında çalışmalarını temin edecek ortamlar hazırlanmalıdır.
- Göçmenler içinden üstün zekâlı ve özel yetenek sahibi olanların tespit edilerek bunlara özel eğitim verilmesi gerekmektedir.
- Kamu kurumları, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri nezdinde göçmenlere yönelik burs imkânlarının geliştirilmesi ve bu kurumlarda göçmenlerin Ar-Ge çalışmaları yapmasını destekleyecek düzenlemeleri hayata geçirmesi gerekmektedir.
- Uluslararası yardım kuruluşlarının göçmenlere yönelik hizmetlerinin teşvik edilmesi ve bu kuruluşlarla işbirliği çalışmalarının arttırılması gerekmektedir.

Yukarıdaki maddeler ülkemizde yaşayan göçmenlerin Türk toplumuna bilgi temelli bir yaklaşımla nasıl uyum sağlayacağı ve ülkemizdeki bilimsel üretime dâhil edilmelerine yönelik yapılacaklar hakkında fikir vermektedir. Göçmenlere yönelik yapılması gereken daha pek çok düzenleme vardır. Türk eğitim sistemi göçmenlere yönelik çok kültürlü bir eğitim ve öğretim anlayışını hayata geçirmek zorundadır. Bu anlayış hem birliği hem de farklılıkları kabul etmeyi ve bunlar arasında kabul edilebilir bir ilişki kurarak ahenk içinde yaşayabilmeyi gerektirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan gelişmeler ve bilginin yayılım hızındaki artış insanlar arası etkileşimi arttırmakta ve bu durum birey-devlet ilişkisini yeniden şekillendirmektedir. Bu yeni ilişki, bireylerin kamu kuruluşlarından beklentilerinde önemli değişimler yaşanmasına sebep olmaktadır. Beklentilerdeki hızlı değişim ve artan çeşitlilik, kamu politikalarının oluşumunda ve hizmete sunulmasında farklı yöntemlerin kul-

SİNAN SÜMBÜL

lanılmasını gerekli kılmaktadır. Özellikle bilgi politikalarının oluşturulması, katılımcılığı ön plana çıkararak, bireylerin taleplerine duyarlı, etkili ve planlı hizmet sunumu sağlamak üzere kurgulanmalı ve ülkedeki bütün bireyleri kapsayacak şekilde hazırlanmalıdır. Göçmenlerin ve özellikle çocukların dünyanın kayıp nesli olmaması için sosyal hayata entegrasyonlarının sağlanması gerekmektedir. Toplumla uyum sağlamanın ilk basamağında eğitim ve kültürel kaynaşma gelmektedir. Göçmenlerin, başta eğitim olmak üzere sosyal ve kültürel faaliyetlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacak, bilgi ve teknolojik donanımlarına katkı sağlayacak kütüphaneler kurmak ve mevcut kütüphanelerde göçmen kullanıcılar için alanlar açarak, kütüphane merkezli faaliyetlerle uyum süreçlerine yardımcı olacak politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti çok katmanlı ulusal yapısı ve medeniyet tarihi ile çok kültürlü bir eğitim anlayışını ve farklı ırklara mensup göçmenleri bilgi üretimine dâhil edecek politikaları kolayca hayata geçirebilecek devlet birikimine sahiptir. İlgili mercilerin göçmenler konusunda çok kültürlü anlayışı benimseyen bir yaklaşımla eğitim-öğretim kadrolarını takviye etmeleri ve bilgi merkezlerini düzenlemeleri gerekmektedir. Uzun yıllar ülkemizde yaşayacağı öngörülen göçmenlerin ülkemiz toplumuyla uyum içinde yaşamasını sağlayacak ve onları ülkemiz bilgi üretimine dâhil etmeye yönelik adımlar atılması ancak eğitim ve bilgi merkezlerinin yardımıyla mümkün olacaktır. Eğitim kurumlarımızda ve bilgi merkezlerimizde hayata geçirilecek çok kültürlü yaklaşım, toplumsal hayatımıza yansıtacak ve sağlıklı toplumsal ilişkiler yanında kültürünü yaşatan, bilgi üreten ve bulunduğu ülkeye değer katan göçmenlerin sayısını arttıracaktır.

GÖÇMENLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONUNDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Kaynakça

- AFAD. (2017). *Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımlar*. 05 Temmuz 2017 tarihinde https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar.pdf adresinden erişildi.
- Avrupa Birliği Bakanlığı. (2017). *Türkiye-AB vize muafiyeti süreci ve geri kabul anlaşması hakkında temel sorular ve yanıtları*. 18 Haziran 2017 tarihinde https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf adresinden erişildi.
- Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar araçlar yöntemler*. 2. bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Film Merkezi ve Matbaası, s. 220.
- Belediye Kanunu. (2017). 07 Temmuz 2017 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden erişildi.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2017). 09 Temmuz 2017 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216-20121112.pdf> adresinden erişildi.
- Detlefs, B. (2015). *Mülteci ve sığınmacılara yönelik kütüphane hizmetleri*. (Çev.). Zehra Aksu Yılmaz. 18 Haziran 2017 tarihinde <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/mag/20622325.html> adresinden erişildi.
- Göç İdaresi, (2017). *Göç tarihi*. 02 Ağustos 2017 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 adresinden erişildi.
- Göç İdaresi. (2017). *2016 Türkiye göç raporu*. 02 Ağustos 2017 tarihinde http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf adresinden erişildi.
- Göç İdaresi. (2017). *Göç idaresi kurumu*. 15 Haziran 2017 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik/hakkimizda_308_309 adresinden erişildi.
- Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2017). 01 Ağustos 2017 tarihinde <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14656/halk-kutuphaneleri-yonetmeli.html> adresinden erişildi.
- IFLA/UNESCO. (2017). *Çok kültürlü kütüphane bildirisi*. 18 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.kutuphaneci.org.tr/sites/default/files/ifla-unesco-cok-kulturlu-kutuphane-bildirisi.pdf> adresinden erişildi.
- Kalkınma Bakanlığı. (2017). *Onuncu kalkınma planı 2014-2018*. 18 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf> adresinden erişildi.
- KYGM. (2017). *Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü*. 09 Temmuz 2017 tarihinde <http://www.kygm.gov.tr/TR,2/misyon-ve-vizyon.html> adresinden erişildi.
- MEB. (2017). *2015-2019 Stratejik planı*. 11 Temmuz 2017 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf adresinden erişildi.
- Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2017). 12 Eylül 2017 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2529_0.html adresinden erişildi.
- Önkal, A. (1998). Hicret. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde (458-462). C. 17.

SİNAN SÜMBÜL

- Özservet, Y. Ç. (2015). Göçmen çocukların şehre uyumu ve eğitim politikası. Yakup Bulut (Ed.). Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü içinde (93-111). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Sarımay, Y. (2011). Cumhuriyet döneminde balkan ülkelerinden Ankara'ya yapılan göçler (1923-1990). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXVII/80, 351-387.
- Sümbül, S. ve Aydın, S. (2017). *Kütüphane kullanımı ve bilgiye erişim rehberi*. İstanbul: Beykoz Belediyesi.
- TDK Sözlük. (2017). Göç. 25 Ağustos 2017 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5938ff73ecd4b7.09264490 adresinden erişildi.
- Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2, 29-63.
- TÜBA. (2017). *Türkiye Bilimler Akademisi görevleri*. 26 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.tuba.gov.tr/content/amac/id/212/pid/43/mid/49/> adresinden erişildi.
- TÜBİTAK. (2017). *Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu görevleri*. 05 Eylül 2017 tarihinde <http://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/hakkimizda/icerik-biz-kimiz> adresinden erişildi.
- UNICEF. (2017). *Türkiye'de 'kayıp bir kuşak' oluşmasını önlemek*. 27 Haziran 2017 tarihinde http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf adresinden erişildi.
- Varheim, A. (2014). Trust and the role of the public library in the integration of refugees: The case of a Northern Norwegian city. *Journal of Librarianship and Information Science*, 46(1), 62-69.
- Webb, Sarah M. (2010). *The role of public libraries in society: a case study from a poor suburb of windhoek, namibia*. 6 Ağustos 2017 tarihinde https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/14996/WEBB_poster_2010.pdf?sequence=2&isAllowed=y adresinden erişildi.
- Yıldırım, S. (2012). Balkan Savaşları ve Sonrasındaki Göçlerin Türkiye Nüfusuna Etkileri. *CTAD*, 8/16, 75-92.
- YÖK. (2017). *Yurtdışından öğrenci kabulüne ilişkin esaslar*. 12.09.2017 tarihinde <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/12416295/YURTDI%C5%9EINDAN+%C3%96%C4%9ERENC%C4%B0%20KABUL%C3%9CNE+%C4%BOL%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N+ESASLAR+d%C3%BCzeltildi%C5%9F%20metin/64768179-7a3a-4fe0-aa46-97555733973e> adresinden erişildi.